

КОНЦЕПТИ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ, ВЕРБАЛІЗОВАНІ НІМЕЦЬКОМОВНОЮ МАКСИМОЮ

Смоляна Т.А. (Харків)

Однією з найбільш вагомих рис культури є інтегративність, котра реалізується у тенденціях елементів культури створювати узгоджену цілісність, тож можна говорити про наявність системних зв'язків між усіма експліцитно та імпліцитно функціонуючими в культурі ідеалами, а також між концептами, котрі їх віддзеркалюють. Об'єкт нашого дослідження, німецькомовна максима, є висловленням (або текстом), яке містить узагальнену, глибоку, лаконічну думку певного автора (або народу), із встановленням правил поведінки, основних логічних або етичних принципів, котрими людина керується у своїх вчинках.

У всіх явищах культури є втілення якихось цінностей, котрі визнані людиною/суспільством. У нашому дослідженні ми дотримуємося лінгвокультурного підходу та послуговуємось визначенням саме щодо лінгвокультурного концепту – базової одиниці культури, багатомірного змістового утворення, в котрому виділяють ціннісну, образну та понятійну складові [1, с.109]. Лінгвокультурні концепти розподіляють на параметричні та непараметричні, непараметричні в свою чергу на регулятивні та нерегулятивні.

Німецькомовна максима, яка встановлює вищі цінності та правила поведінки індивіда та етносу, є регулятивом, та вербалізує такі концепти як НОРМА ПОВЕДІНКИ, ЧЕСНІСТЬ, МОРАЛЬ, ТОЛЕРАНТНІСТЬ тощо.

Запропоноване І.І. Чесновковим поняття поведінкового концепту та виділені І.С. Шевченко його різновиди (подієві концепти та ознакові) вважаємо релевантними для нашого дослідження. Поведінка – все те, що людина робить або не робить навмисно, сукупність актів дії або бездіяльності. У зв'язку з цим ментальне уявлення про відповідну подію, дію, котра відповідає мовленнєвому акту, справедливо вважати подієвим концептом [2, с.17]. Подієві концепти відповідають ментальній схемі [ХТОСЬ РОБИТЬ ЩОСЬ]:

(1) Geht hin in die ganze Welt und predigt das Evangelium der ganzen Schöpfung! Wer gläubig geworden und getauft worden ist, wird errettet werden; wer aber ungläubig ist, wird verdammt werden. (Das Neue Testament, Markus 16:15-16)

Засобом актуалізації подієвого концепту НОРМА ПОВЕДІНКИ у максимі є мовленнєвий акт директиву та промісиву, його провідна іллокутивна сила відповідає поняттєвій складовій.

Ментальні уявлення про дію не обмежуються концептами-подіями, вони також включають уявлення про характер дії, стан тощо, а це вже є ознаковими концептами. Ці концепти визначають ознаку ЯКІСТЬ [ХТОСЬ РОБИТЬ ЩОСЬ ТАК] у моделі подієвого концепту. Ознакові концепти характеризують всю ситуацію в цілому, вони зумовлюють супровідні іллокуції мовленнєвого акту та більш чітко спостерігаються у вигляді мовленнєвих стратегій та тактик:

(2) Denn wenn du mit deinem Gegner vor die Obrigkeit gehst, so gib dir auf dem Weg Mühe, von ihm loszukommen, damit er dich etwa zu dem Richter hinschleppte; und der Richter wird dich dem Gerichtsdienner überliefern und der Gerichtsdienner dich ins Gefängnis werfen. Ich sage dir: Du wirst nicht von Ort herauskommen, bis du auch den letzten Pfennig bezahlt hast. (Das Neue Testament, Lukas 12:58-59)

Концепт ЧЕСНІСТЬ, вербалізований максимою у прикладі 2, задається соціокультурним параметром, включає параметр етичності та актуалізується у провідній стратегії та тактиках на рівні комунікативного ходу.

Когнітивні ознаки концептів комунікативної поведінки зумовлені однією з найбільш загальних характеристик поведінки – етичною, котра ілюструє уявлення про ступінь відповідності/невідповідності нормам моралі [2, с. 18]. Німецькомовна максима вербалізує подієвий концепт НОРМА ПОВЕДІНКИ, але її метою є встановлення цінностей ЧЕСНІСТЬ, МОРАЛЬ, ПОРЯДНІСТЬ тощо, що є ознаковими концептами. Тож німецькомовна максима актуалізує як подієві, так і ознакові концепти.

Література

1. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И . Карасик. – М., 2004. – 390 с.
2. Шевченко И.С. Концепты коммуникативного поведения / И.С. Шевченко// Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2013. – №1072. – С. 15-20.